

**رویکرد ایران و آمریکا
در قبال امنیت تنگه هرمز**

زینب آدینه

۱۳۹۹

سرشناسه	: آدینه، زینب، ۱۳۷۶، ۰۹۰۳۳۴۰۷۶۲۶
عنوان و نام پدیدآور	: رویکرد ایران و آمریکا در قبال امنیت تنگه هرمز/ زینب آدینه.
مشخصات نشر	: نشر کیسان، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ج، ۱۶۶ ص.
شابک	: ۳۰۰۰۰۰ ریال : ۹۷۸-۶۲۲-۷۲۹۳۰۷-۴
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۸۹ - ۱۹۹.
موضوع	: تنگه هرمز -- جنبه‌های استراتژیکی Hormuz, Strait of -- Strategic aspects
موضوع	: سیاست جغرافیایی -- منطقه خلیج فارس، منطقه Geopolitics -- Persian Gulf Region
موضوع	: امنیت -- ایران National security-- Iran
موضوع	: خلیج فارس منطقه -- جنبه‌های استراتژیکی Persian Gulf Region -- Strategic aspects
موضوع	: ایالات متحده -- روابط خارجی Iran -- Foreign relations -- United States
موضوع	: ایالات متحده -- روابط خارجی -- ایران United States -- Foreign relations -- Iran
رده بندی کنگره	: ۵۵/۰۰۴۴
رده بندی دیویی	: ۹۵۵/۷۳۵۷
هماره کتابشناسی ملی	: ۷۳۰۵۳۵۳

رویکرد ایران و آمریکا در قبال امنیت تنگه هرمز : نام اثر
 زینب آدینه : نام مؤلف
 بهاره عرت تبار : گرافیکست
 کیسان : ناشر
 وزیري : قلم
 پیشگام : جلد
 اول/ ۱۳۹۹ : نوبت چاپ
 ۱۰۰۰ نسخه : شمارگان
 ۳۰۰۰۰۰ ریال : قیمت
 ۹۷۸-۶۲۲-۷۲۹۳۰۷-۴ : شابک

فهرست مطالب

۹	مقدمه
۱۱	فصل اول: ژئوپلیتیک و ژئواکونومیک
۱۳	ژئواکونومیک
۱۵	جایگاه ایران در نظریه‌های ژئواکونومیک
۱۷	موقعیت ژئواکونومیک خلیج فارس
۱۹	فصل دوم: حقوق دریاهای ایران
۲۰	حقوق دریاهای ایران
۲۱	حقوق بین‌الملل دریاهای ایران و جایگاه ایران در زمینه بین‌الملل
۲۳	موافقت‌نامه‌ها و کنوانسیون‌های بین‌المللی در مورد دریاهای ایران
۲۳	بررسی وضعیت حقوقی حاکم در زمینه حقوق دریاهای ایران
۲۶	مبانی حقوق بین‌المللی دریا در قلمرو ایران
۲۷	تنگه هرمز و حقوق بین‌الملل دریاهای ایران
۳۰	مناطق دریایی در کنوانسیون ۱۹۸۲
۴۲	عبور از تنگه هرمز
۴۶	وضع مقررات برای عبور شناورهای جنگی از دریای سرزمینی ایران
۴۷	مروری بر نظام حقوقی آبراه‌های بین‌المللی و حق عبور
۴۹	فصل سوم: تنگه هرمز و حقوق بین‌الملل
۵۰	تنگه هرمز
۵۳	موقعیت جغرافیایی و استراتژیکی خلیج فارس
۵۴	تنگه فوق استراتژیک هرمز از منظر حقوق بین‌الملل
۵۵	اهمیت استراتژیک تنگه هرمز
۵۶	بررسی حق قانونی ایران در نظارت بر عبور شناورها از تنگه هرمز
۵۷	چرا تنگه هرمز مهم است؟
۵۹	وضعیت تنگه هرمز از نظر حقوق بین‌الملل
۶۴	چگونگی مسدود نمودن تنگه هرمز؟
۷۰	بررسی تنگه‌های استراتژیک جهان

مسائل ارزش آفرین تنگه هرمز	۷۴
جایگاه ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیکی تنگه هرمز در سیاست منطقه‌ای ایران	۷۸
تنگه هرمز	۷۹
جایگاه تنگه هرمز در سیاست منطقه‌ای ایران	۸۲
فصل چهارم: تقابل ایران و آمریکا در تنگه هرمز	۸۷
الگوی امنیتی بازدارندگی در تنگه هرمز و امنیت ملی ایران	۸۸
جایگاه تنگه هرمز در استراتژی‌های امنیت ملی	۹۱
الگوی امنیتی تنگه هرمز بعد از انقلاب اسلامی	۹۲
دلایل تغییر در الگوی امنیتی جمهوری اسلامی ایران	۹۳
الگوی امنیتی بازدارندگی در تنگه هرمز: به کارگیری استراتژی تدافعی	۹۸
قابلیت‌های نظامی ایران در تنگه هرمز	۱۰۰
بستن تنگه هرمز توسط ایران برای احقاق حق بین‌الملل	۱۰۲
وضعیت حقوقی تنگه هرمز	۱۰۲
پیامدهای خطوط لوله غربی بر تنگه هرمز	۱۱۰
ایالات متحده و رویکرد ضد ایرانی	۱۱۲
بدیل‌های مسیر تنگه هرمز	۱۱۴
بازشناسی اهداف ژئواستراتژیک آمریکا در تنگه هرمز	۱۲۴
میزان وابستگی کشورهای تولیدکننده و مصرف‌کننده به تنگه هرمز	۱۲۶
پیامدهای تهدید به انسداد تنگه هرمز، در حوزه مصرف و قیمت انرژی	۱۳۰
اهداف ژئواستراتژیک آمریکا در خلیج فارس و تنگه هرمز	۱۳۱
محاصره اقتصادی - نظامی ایران	۱۳۶
تنگه هرمز؛ پاشنه آشیل ترامپ	۱۳۹
کنترل حساب شده تنگه هرمز	۱۴۴
شطرنج ترامپ با تنگه هرمز	۱۴۶
موازنه میان قدرت و محدودیت	۱۴۸
فصل پنجم: جنبه‌های ژئواستراتژیک تنگه هرمز	۱۵۱
فهرست منابع	۱۵۷

مقدمه

امروزه با وجود اینکه بیش از ۱۰۰ گذرگاه آبی در جهان وجود دارد، ولی در حال حاضر به دلایل راهبردی فقط تعداد ۱۶ گذرگاه نقش اصلی را در مسائل نظامی و اقتصادی جهان ایفا می‌کند. در میان این ۱۶ گذرگاه که نقش همیشگی دارند، گذرگاه‌هایی هستند که به شکلی اوراسیا را از حالت بسته خارج می‌سازند. مهمترین آن‌ها؛ ترکیه، (داردanel، بسفر) سوئز، باب المندب و هرمز است که بین اقیانوس‌های اطلس و هند حلقه‌های ارتباطی را تشکیل می‌دهند، دو تنگه‌ی مهم و راهبردی (هرمز و باب المندب) و کانال بین‌المللی سوئز در منطقه خاورمیانه قرار دارد و هر کدام از این راه‌های بین‌المللی در سطح جهان نقش استراتژیک را ایفا می‌کند و با توجه به اینکه تنگه‌های بین‌المللی مسیرهای اصلی رفت‌وآمد، کشتی‌ها در سطح اقیانوس‌ها و دریاها هستند می‌توان گفت به دلیل جابجایی انرژی دارای اهمیت ژئو اکونومی و ژئو استراتژیک هستند و هرگونه شکل که برای این آبراهه‌های راهبردی پدید آید، می‌تواند به صدور جریان کالا و انرژی و رفت‌وآمدی کشتی‌های تجاری، نظامی لطمه وارد کند. دولت‌هایی که دارای منابع تجاری عمده هستند به‌ویژه دولت‌های وارد کننده نفت، بیم دارند که راه عبور کشتی‌ها بنا به دلایل نظامی بسته شوند، به ویژه در مورد تنگه هرمز و کانال سوئز در این تجارت آبی، نقطه کلیدی گذرگاه‌های راهبردی است، از آنجایی که قاره آفریقا نقش مکمل برای دو قاره‌ی اروپا و آسیا بازی می‌کند، آنچه در کانال سوئز می‌گذرد، خواه یا ناخواه در مسائل سیاسی، اقتصادی و نظامی، کشورهای حاشیه‌ای تأثیر می‌گذارد. تنگه هرمز که دروازه، ورود به آب‌های آزاد است، نقش مهمی در جابجایی انرژی و تجارت کالا بین ایران و بازیگران منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای ایفا می‌کند و حتی در موازنه قدرت عامل مهم و مؤثری است. می‌شود گفت نقشی که برای ایران دارد این است که تمام صادرات نفت ایران از این منطقه عبور می‌کند و از این نظر در نظام بین‌الملل حائز اهمیت است و برای بازیگران منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای مانند آمریکا که به‌عنوان یک قدرت بزرگ در نظام بین‌الملل شناخته می‌شود نیز در تأمین انرژی آن‌ها قابلیت زیادی دارد، چرا که قدرت‌هایی نظیر آمریکا و اروپا به‌عنوان مصرف‌کننده انرژی در دنیا شناخته می‌شوند و در مقابل، امنیت این منطقه استراتژیک برای بیشتر کشورها دارای اهمیت بسیاری است، از جمله آن‌ها آمریکا که حتی در سیاست‌گذاری‌های خود به این منطقه توجه خاص دارد، به طوری که ناامنی در این منطقه نه به سود ایران و نه به سود کشورهای منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای است. با توجه به اینکه امروزه تنگه هرمز به لحاظ استراتژیکی و قرار گرفتن در حوزه مفهومی ژئو اهمیت برجسته‌ای یافته است می‌توان گفت در حقوق بین‌الملل دارای جایگاه

ویژه‌ای است. حقوق بین‌الملل دریاها در قرن ۱۹ شکل گرفته و در کنوانسیون‌های اول یعنی ۱۹۵۸ و ۱۹۶۰ کشورهای آسیایی حضور نداشته اما بعدها از سال ۱۹۶۷ قوانین جدیدی شکل گرفت که بیشتر کشورها در آن حضور داشته‌اند. رژیم حقوقی تنگه هرمز برآمده از دو کنوانسیون ۱۹۵۸ ژنو و ۱۹۸۲ است. که با توجه به قابلیت کشتی‌رانی و ترانزیتی به‌عنوان تنگه بین‌المللی شناخته می‌شود که تابع نظام حقوقی عام در مقابل نظام حقوقی خاص است. اما باید گفت که ایران کنوانسیون حقوقی دریاها را امضا کرده اما هنوز مفاد آن را تصویب نکرده است، و این باعث اختلافات و منازعات بین ایران و برخی از کشورهای منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای شده است که ناشی از ابهام مفاد کنوانسیون ۱۹۸۲ و ۱۹۵۸ است و اکنون نیز وجود اختلافات بین ایران و کشورهای مختلف از یک طرف و تهدید ایران برای بستن این آبراهه از طرف دیگر باعث شده است که آمریکا را این منطقه به دنبال اهدافی جهت تأمین انرژی خود است، همراه با دیگر کشورهای هم‌پیمان خود راه‌حلی را در نظر بگیرد و آن کشیدن خط لوله نفت جهت جایگزین کردن تنگه هرمز است که این راه‌حل، باعث هم‌گرایی بین کشورهای هم‌پیمانش در منطقه شده است و در مقابل نیز باعث هم‌گرایی بین ایران و عراق می‌شود. تنگه هرمز به دلیل دسترسی داشتن به میدان‌های نفتی خلیج فارس بهترین گذرگاه استراتژیک جهان است. مقدار نفتی که روزانه از تنگه هرمز عبور می‌کند نسبت به تنگه‌های مالاکا، باب‌المندب، و کانال سوئز بیشتر بوده است به همین خاطر می‌توان گفت. مهم‌ترین گذرگاه حمل‌ونقل جهان است و کشورهای منطقه و جهان از حیث صادرات و واردات، آن بسته هستند و یکی دیگر از دلایل برتری تنگه هرمز بر تنگه‌های دیگر ژئواستراتژیک و ژئواکونومیک است. به عبارت دیگر به‌عنوان منطقه‌ای شناخته می‌شود که بیشترین ذخایر انباشته شده را دارد. خود جای داده است. و نه فقط برای کشورهای آسیایی بلکه برای ایالات متحده و اتحادیه اروپا حائز اهمیت است و تقریباً سالانه هزاران کشتی از این آبراهه عبور می‌کند که نشانه اهمیت آن در تجارت جهانی است. در یک نگاه کلی از نظر ترانزیت نفت تنگه هرمز محل خروجی ایالات متحده و انگلیس برای ورود به اقیانوس آرام است و تنگه مالاکا مرتبط کننده اقیانوس هند و اقیانوس آرام می‌باشد. که هر دو از استراتژیک‌ترین گذرگاه‌های آبی در جهان می‌باشند.